

ГЛАС ВАСОЈЕВИЋА

БРОЈ 9 • БЕОГРАД, О АРАНЂЕЛОВУ ДНЕ 2000

СРЕБНА СЛАВА ВАСОЈЕВИЋИ

Сваки је дан у црквеном календару празник неба и земље. Али оно што је укорено у души српског народа, а што га уједно и разликује од осталих православних народа је празновање крсне славе. Специфичност славе, по речима нашег Патријарха, његове Светости господина Павла, састоји се у томе што «овај наш лепо обичај није свечаност појединца, као што је на пример имендан или рођендан, обичаји који постоје и код хришћанских православних народа, него представља славље шире заједнице – једне или више породица, чак племена. С правом се говори и пише да су Срби препознатљиви управо по обичају слављења славе, ма где живе или ма када да су живели откако су крштен народ. Слава се као домаћи богослужбени чин коначно и трајно утврдила од времена Светог Саве. У време Светог Александра патријарха Александријског, неколико година пред Први Васељенски Сабор, Никејски би установљено да се празник Светог Архангела Михаила и осталих Бестелесних Сила Небеских празнује 8-ог новембра по старом, односно 21-ог новембра по новом календару, те тако и Васојевићи као потомци Немањића, на овај дан славе своју крсну славу, и по томе се у читавом свету познаје **Немањића сој**.

СВЕТИ АРХАНГЕЛ МИХАИЛ

Свето Писмо помиње Архангела Михаила као челника и војводу свих анђела. Он се као верни служитељ Божји, успротиви Сатани који се погорди и хтеде да буде раван Богу саздатељу своме, па чак и да га собом замени. Тада по сведочењу Светог Писма «наста рат на небу; Михаил и анђели његови завојстише на аждају, и ратова аждаја и анђели њени; и не одолеше нити им се више нађе места на небу. И збачена би аждаја велика, стара змија, која се зове ђаво и сатана, која заводи сву васељену и збачена би на земљу и с њом збачени бише анђели њени. Тада у злоби својој ђаво стаде ратовати против Цркве Христове борећи се са светима, али је на крају тај рат завршен потпуном победом Јагњета Божјег» (Откр. 12, 1-17, 19, 1-20, 15). Победивши Сатану Архангел Михаило говораше својим анђелима: «Пазимо! Стојмо смерно пред Творцем нашим и не помишљајмо оно што је противно Богу! Погледајмо каква страдања претрпеше они који заједно са нама беху причасници Божанске светлости. Обратимо пажњу како се они по гордости изненада из светлости сурваше у таму и са висине стропошташе у бездан.»

Верује се да Ахангел Михаило укрепљује у људима свету веру, просвећујући им ум светлошћу познања светог Еванђеља и откривајући им тајне благочестиве вере. Вођени невидљивом руком свога свеца, Васојевићи вековима носе у себи своју богодану веру и истину о своме Немањићком пореклу, ма где се налазили.

Сваке године у Савином Селу окупљају се Васојевићи који живе ван матице да прославе своју крсну славу. Тада још усрдније него иначе прослављају и молитвено величају свога светога заштитника, а уједно и својим «сабрањем» о овом великом празнику, у православном духу чувају своју традицију, дух предака и «Васов Траг».

Црногорски сенатор и војвода Миљан Вуков Вешовић

Војвода Миљан Вуков, васојевићки војвода и црногорски сенатор

Четрдесетих година прошлога вијека у Васојевићима отпочео је велики покрет народног ослобођења од Турака са циљем припајања слободном дијелу Црне Горе и Црногорској држави. Војни и политички стратег овога подухвата је прослављени војвода Миљан Вуков - Вешовић. Уз помоћ врских народних главара и првака Миљан Вуков је успио да за непуну деценију свога опасног прегнућа изврши духовно и политичко сједињавање свих братстава на територији Лијеве Ријеке и Лимске долине и да их тако хомогене и обједињене прикључи слободном дијелу Црне Горе. Овим актом увећана је територија Црне Горе готово исто онолико колико је износила под влашћу владика из куће Петровића. Утицајно је порастао број становништва које се отргло испод непосредне или посредне Отоманске управе.

Зубља слободе која је испод Ловћена вјековима, час слабије, а час интензивније свијетлила указујући на правац националног окупљања и развитака утицала је на процес сазријевања националноослободилачке

мисли и у правцу бржег прикључивања племена која су се још налазила под туђинском влашћу својој природној црногорској матици. Послије величанствених побједа Црногораца на Крусима, Матинићима, Морачи и др. почео се јаче осјећати дух јединства црногорских племена и утицаја централне власти на још неослобођене крајеве. Крајем XVIII и на почетку XIX вијека идеја ослобођења захватила је читав наш народ без обзира на територијалну удаљеност од Цетиња или ризик који су ови ослободилачки покрети собом носили. Владари из породице Петровића подстицали су, колико је у то вријеме било могуће, отпор у народу, притајени или отворени бунт противу Отоманске империје, а за државно, територијално и национално јединство Црне Горе. У народу је јачало осећање и сазријевало увјерење о потреби једног општег ослободилачког покрета са ослоном на такозвану класичну или тачније слободну Црну Гору.

Миљан Вуков дјеловао је и живио у вријеме када су се стекли многи историјски и друштвени услови за велики покрет окупљања црногорског народа у јединствени државни организам. Његова је заслуга у томе што је правовремено схватио неминовност једног историјског процеса и своје огромне способности ставио у службу тога задатка. Дјелатност Војводе Миљана Вукова може се подијелити на три потпуно по значају једнака сектора за ствар народног ослобођења. Он је лични јунак и војни стратег без такмаца у својој средини и времену у којем је живио. Успоставио је прву организовану власт на широком простору Лијеве ријеке и Лимске долине, а по угледу на организацију власти у слободном дијелу Црне Горе. Идејни је и духовни ујединитељ васојевићког племена, али истовремено и свих других вратстава која су живјела на територији бивше нахије Шабанагића, касније Васојевићке нахије, а која су га у његовом националном раду свесрдно помагала.

У току непрекидног четрдесетогодишњег рада и војевања Миљан Вуков је остварио три велика јединства економско социјалне заједнице на територији Васојевића. До Миљана Вукова водиле су међусобне спорове око главарства, земљишта, пашњака и шума три утицајне гурпације у Лијевој Ријечи и Нахији које су сматрале да потичу од заједничког родонаследника Васа. Миљан је успио да оствари висок степен племенске удружености у којој су готово изостали локални братственички конфликти и супарништво. Затим је дух племенског јединства успио да пренесе на читаву регију, територију лимске долине. Тако је створена економско територијална и друштвена заједница васојевићких и ашанских братстава у лимској долини, чији се циљеви у основи нијесу разликовали. У прошлости је било много непријатељстава и сукоба између ових братстава. Миљан је у том погледу остварио виши квалитет народног јединства у заједничкој борби против Турака и са јасним концептом присаједињења црногорској држави. Племенску сурењивост и дискриминацију свео је на најмању мјеру и сукобе рјешавао, поред осталог, и репресивним средствима. Трећи и највиши облик интерграције постигао је тиме што је успио да удружени народ лимске долине и Нахије укључи у административни, војни и економски систем слободне црногорске државе.

ВАСОЈЕВИЋИ СУ ПРИРОДНА БЛАГОДЕТ ЈУГОСЛАВИЈЕ И ЕВРОПЕ

Као оснивач и почасни председник Удружења Васојевића, афирмишите вредности њој српској племена.

Васојевићи су највеће српско племе, потомци Немањића. Према предању ми смо потомци краља Милутина или Вукана, али је сигурно да смо се од Грачанице преселили испод Комова. Од тада смо се ширили у горње и у доње Васојевиће. Према предању, Васо, Озро и Пипо били су рођена браћа. Пипери и Озренићи су рођена браћа Васојевићима. Васојевићи су највише допринели да се афирмише српство у тим крајевима, а то је у ствари стара Рашка. ^{Наша} ^{мавица} је Лијева Ријека. Значи Васојевићи у долини Лима и Васојевићи у Виноцкој, одакле сам ја, су пореклом из Лијеве Ријеке. Једно време, ^{је} ^{забрањено} бити Васојевић и ја сам се томе чудио. После рата, један велики део Васојевића је престао да прати, пре свега, обичаје, да слави славу, Божић, да иде у цркву, да подиже цркве и да се представља као Васојевић. Само су Васојевићи који су отишли у Америку или негде ван Југославије могли јавно да говоре да су Васојевићи. Тадашња власт је Васојевиће поделила у пет општина и то је и данас тако.

Године 1959. дошао сам у Београд и још као студент чудио се зашто се говорило да смо Полимљани а не Васојевићи, зашто Иванграђани а не Беранци и Васојевићи, зашто смо морали да говоримо да смо од Колашина а у ствари из Матешева и Лијеве Реке су Васојевићи. Зато смо пре више од 25 година покренули оснивање Удружења Васојевића. Један је број одмах прихватио ово удружење, а многи које не желим да именујем писали су нам опширна писма против оснивања Удружења Васојевића, наводно због тога што је то био четнички крај, да су Васојевићи четници и није било дозвољавано, на пример, да се истиче да је Карађорђе био Васојевић, да је Игуман Мојсије Зечевић спречио потурчавање. Затим, да се о

Миљану Вукову не говори много нити да се пева уз гусле, итд. Ми смо то пресекали и основали Удружење Васо-

Лијева Ријека

јевића у Београду. Тада је седиште било у Кнез Михајловој улици, а касније у Цетињској, где се и дан данас налази. ^{Ми} ^{немамо} други интерес него да афирмишемо свој ген, да афирмишемо своје славне претке: Карађорђа, Миљана Вукова, Игумана Мојсија Зећевића, Петра Бојовића, Вука Карацића, јер су и Карацићи Васојевићи и ти великани да напајају и садашње и будуће потомство Васојевића, јер сваки Васојевић где год да се налази одмах каже да је од Васојевића и одмах прича о својој лози, јер сви знају, од Васа па до рођења свог детета, своје стабло.

Васојевићи су у Београду и уопште у Србији чинили велики напор у свим временима, прије свега за ослобађање Србије од Турака, па је зато и понос Васојевића што је Карађорђе пореклом из Васојевића. Васојевићи су били свесни тога и подигли су му споменик у Краљима, управо одакле су и његови преци, и тај споменик се

налази на изванредном месту јер је Краље једно прелијепо село поред Андријевице испод Комова, испод Трешњевица, па сваки пролазник види пре свега одакле је лоза Карађорђевића. Такав споменик и Карацићима постоји у Лијевој Ријечи, њиховој постојбини. Ми смо уложили напор, па смо направили четири споменика Игуману Мојсију Зечевићу, један у Лијевој Ријечи поред споменика Миљана Вукова, један у Андријевици испред цркве, један у Виноцкој где се родио и умро и један у Беранама односно код Ђурђевих Ступова, где је сахрањен, све због тога да би потомци видели шта је тај великан учинио за српство. Кажем великан јер је он српство спасавао од Турака, што на мегданима, што вером, српском вером. Васојевић и се поносе што су Срби, а стојер су Рашке земље, јер су увек желели да повезују Србију и Црну Гору у једну државу. И данас им је светиња и надређен циљ да Србија и Црна Гора буду у заједничкој држави, а Васојевићи да се никад не одвоје од Црне Горе, а ни од Србије, јер би њихово одвајање било исто што и сећи једно стабло, не дај Боже. То је и мотив због којег смо ми основали Удружење Васојевића и због чега то

Беранска гимназија

удружење и дан данас постоји. Поред Васојевића у Београду, том циљу највећи допринос дају и Васојевићи у Савином Селу. И ове године повод за издавање "Гласа Васојевића" је слава која ће се славити у Београду 21, а у Савином Селу 18. новембра, јер је Савино Село престоница Васојевића ван завичаја. Највећи допринос даје Марко Ђукић, генерални секретар Удружења са својом браћом Нововићем, Дедовићем, Вукићевићем, Лаиновићем, Радивојевићем... који су стално са њим. Сви Васојевићи који живе у Савином Селу афирмишу пре свега православље и Васојевиће.

Проф. др Милија Зечевић
Ректор Европског Универзитета и почасни
председник удружења Васојевића

Виница

Не смета нам, али нам је жао што се један дио Васојевића припојио Подгорици, Колашину или Плаву, а нарочито општини Плав, јер је много боље за развој, за изградњу Васојевића да то буде једна општина Андријевица, а друга Беране, које ће све објединити, а ако треба, да се и Лијева Ријека оснује као општина, како би се сви Васојевићи могли објединити у функцији афирмације Васојевића, јер Васојевићи су природна благодет, лепшта од сваког дијела Швајцарске. Јер ко једном посети Верушу, Комове, Бјеласицу, Јеловицу, зна шта је лепота не само Црне Горе него и Европе. То је еколошки сачувана природа, богата лековитим биљем са изванредним условима за туризам, за фабрике лекова, воде, а и све друге фабрике које не загађују животну околину. Сваки Васојевић који живи ван Васојевића не може себи да дозволи а да не посети завичај, кад год може он то чини и помаже. И овде у Београду, младе Васојевиће дочекујемо, уписујемо на студије и запошљавамо. Није се могао велики број вратити или вратити дуг који је дужан да учини према завичају, али с једне стране то је добро јер је сечувана еколошка средина, с друге стране,

живи се тамо у тешким условима, па је ово још једна прилика да упутим апел свим Васојевићима да се развија тај крај и да се изгради Васојевићка трансферзала. То би био пут који би повезао Јадранско море, прије свега Подгорицу са Србијом и да на тај начин нестане свака граница.

Васојевићи су научници, академици, професори универзитета, процентуално су најбројнији интелектуалци по племенима у свим временима су били Васојевићи. Ценећи сва племена у Црној Гори а и у Србији, и дан данас, најшколованији људи су из Васојевића. Свако је у својој струци давао и даје максималан допринос. Васојевићи су и оснивачи Српске Академије Наука, али оно што је најважије, вјерни су српском језику, српској цркви, вјери, православљу и вјерни прецима. Жеља им је да њихово потомство вечно слави Светог Аранђела и зато апелујемо овим путем на све Васојевиће да подрже српску цркву у Црној Гори, да никада не постоји други језик сем српског у Црној Гори и да се никада Црна Гора и Србија не раздвоје него да вечно живе у заједничкој држави. Не постоји друга црква до српске цркве у Црној Гори, у Србији, и у српству.

По завешћу ваших очева, дедова да "између Комова и Авале не сме бити граница" основали с'ће Црногорски Сабор Српске Слоге и на тај начин још једном дали допринос повезивању Србије и Црне Горе.

Било је недовољно само да постоји Удружење Васојевића. Мислили смо да ми Црногорци у Србији треба да ојачамо културне везе између Београда, као престонице Југославије и Црне Горе. Због тога смо ^{основали} ~~направили~~ Црногорски Сабор Српске Слоге, 1993. године, и један од иницијатора ако не и оснивач, био сам ја. За председника смо изабрали академика Влада Стругара, изузетну личност, који је био председник два мандата, а сада је то ^{дотом} проф. др Јован Стриковић. Само значење Црногорског Сабора Српске Слоге говори о српству у Црној Гори и о томе да су сва племена у Црној Гори српска. Црногорци су Срби који живе у Црној Гори, јер и Стеван Немања је рођен у Подгорици. У Црној Гори Срби нијесу само шиптари

Отварање споменика Игуману Мојсију Зечевићу у родном селу Виница

и муслимани

који су раније били Срби, али ми рачунамо да су то наша браћа по предањима која су нас изневерила и треба да се врате у српску вјеру, у православну вјеру, ако хоће. Ако не, онда да свако живи на својој територији и да једни друге не нападају. Шиптари и Албанци су нешто друго. Они желе да шире Велику Албанију и врло вешто то раде. Њихове претензије су Скадарско Језеро и ширење према Подгорици. И ту треба бити јасан. Никога не нападати, никога не терати, али никако не дозволити да Црна Гора као српска држава нестане. Јер када би се одвојила Црна Гора она не би била ни црногорска, ни српска, а нас преко милион Црногораца ван Црне Горе би жељели наш завичај, претке и садашњу браћу која би живела у другој држави. Они би се утопили, стопили, а ми би се претопили, не би били оно што јесмо. Када смо заједно - браћа у истој држави онда се можемо укључити у Европу, европске интеграционе процесе и бити стожер Балкана. Нема ни једног разлога, ни економског, ни било ког другог за одвајање Србије од Црне Горе, ни Црне Горе од Србије. Ми треба да живимо вјечно заједно у заједничкој држави.

Панорама Јеловица

И до сад се показало да су неслогу међу Србима користили други. Ако је било неслоге међу српским државама, Црне Горе, Србије и Српске Републике, све су то користили други. Што се тиче кризе на Балкану, ње неће бити више него ће бити кризе српства, уколико би ми дозволити. Међутим, Савезна Република Југославија је члан Уједињених Нација и као такви ми треба да уредимо односе у држави. Значи, неопходна је равноправност република Црне Горе и Србије без обзира на број становника.

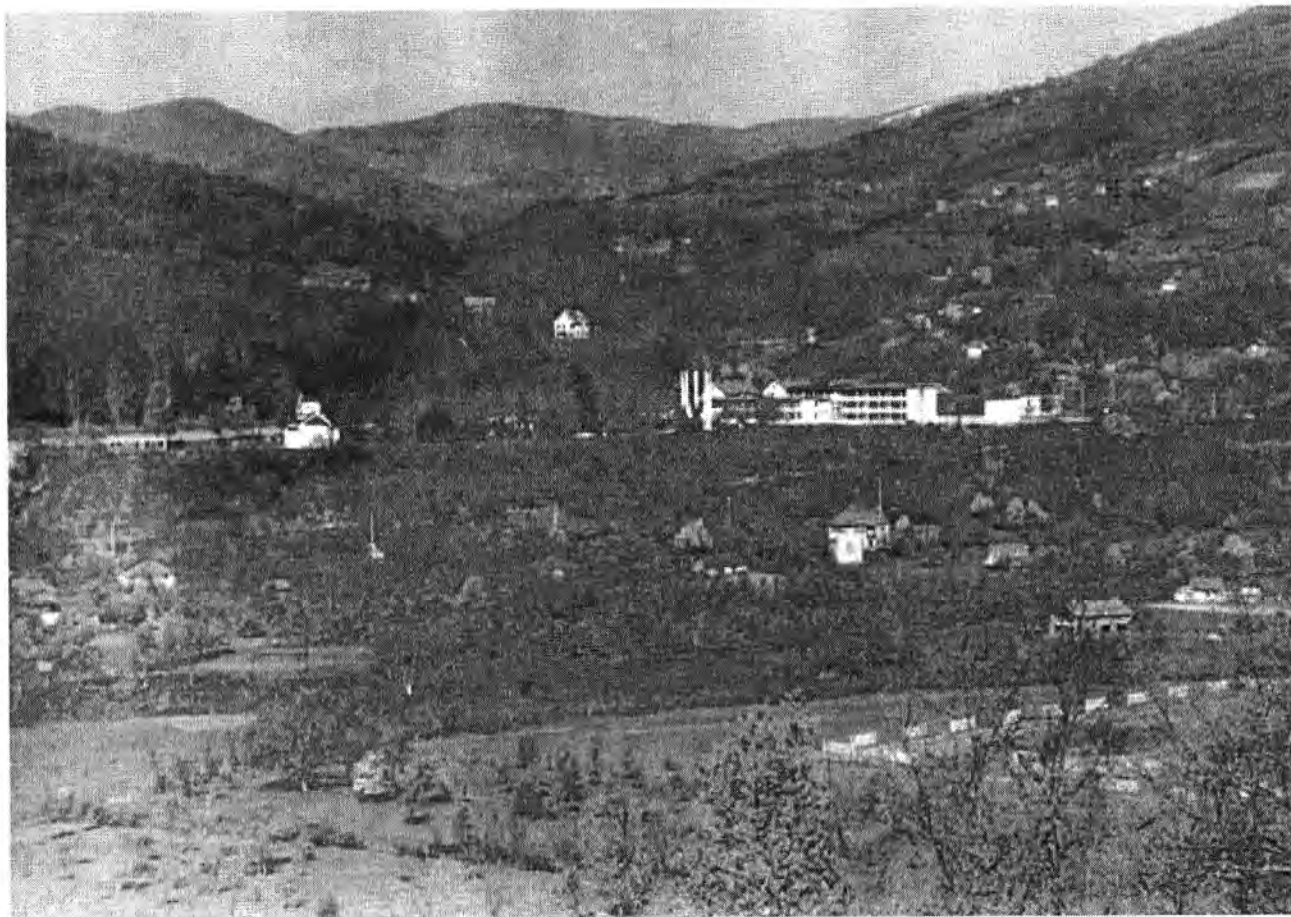
Притисак одређених партија и структура у Србији да сведу Црну Гору на регион је немогућа, јер је Црна Гора кроз историју дала највећи допринос стварању српске државности.

Према томе, треба да идемо напред, да се као Савезна република Југославија укључимо у европске интеграционе процесе и у Европску Унију.

Срби су европски народ и кроз историју су развијали православну, хришћанску културу на готово читавом европском простору. Познато је да српско и рисмо царство су развијали Јужну Европу, а Северна Европа тада је била неразвијена. И кроз сва прошла времена Васојевићи су чинили напор да афирмишу праве вриједности и кроз битке и бојеве, а и кроз образовање, школовање младе генерације. Српска култура је дио европске културе. Европској култури су дали велики допринос Његош, Андрић, Дучић, Ракић, Војислав Илић, као и сликари Лубарда, Стијовић, а у овим временима Бећковић, Павић и сликар Мића Поповић и други великани и ствараоци.

Где год живе и раде Васојевићи, Црногорци и Срби, они дају потпун допринос у својој струци, тако да су добитници и америчких и европских награда. Велики број награда, престижне награде Легија части је додељен из сликарства, науке, образовања и банкарствима Србима, Црногорцима, Васојевићима.

Кад говоримо о Васојевићима, говоримо у целини и о Црногорцима и о Србима, који су у датом животном добу могли да досегну више од других и зато је прилика да им честитамо, а младима да пожелимо да се равноправно укључе у стваралачку утакмицу не само Европске Уније, Русије, него Америке и читавог света.

Андријевица

Васојевићи - Трешњевик (поткомље)

Желио бих овом приликом да истакнем допринос људи који су чинили велике напоре за рад Удружења Васојевића. У Црној Гори перманентно то чине Љеворечани и Верушани. Потсетићу само Васојевиће какав је Сабор организовао Павле Зечевић у Веруши приликом откривања споменика Игуману Мојсији Зечевићу. А Шћепан Драговић дао је велики допринос подизању споменика Карађорђу у Краљима, а моје Виноћане стално помињем како су сложни и јединствени у функцији добробити братства или племена. Светозар Стијовић, који није више међу нама, напајао нас је својим ријечима и говорима и писањем у "Гласу Васојевића". Раслав Ђиро Бабовић, као председник племенске скупштине Васојевића и као народни лекар перманентно афирмише наш завичај и сада заслужно представља Црну Гору и Васојевиће као савезни народни посланик.

Желимо да и даље афирмишемо свој завичај и своје удружење дајући пун допринос јединству Србије и Црне Горе, вјечно у заједничкој држави Југославији

и нека нам је срећна слава

Свешћи Аранђео и све нам здраво и весело било

браћо Васојевићи!

МАТЕШЕВО

Село на обронцима Комова

Пишући о Матешеву жеља ми је да укажем на неке његове карактеристике које су иначе сличне и за већи део Васојевића а чини ми се идентичне са Лијевом Ријеком. О постанку имена Матешеву прихваћено је мишљење Др. Јагоша Вешовића. "Назив Матешеву (насеље на утоку Дрцке у Тару) је постао по мушком имену Матош (дериват од Мато), и означава тамну успојну на негдашњег главног власника (с овим именом) који је у месту сједио. Овакво је име иначе у употреби (Матош раније, а Мато и сада)".

Матешеву је била комуница (комуница је заједничка утрина и пашњак сеоски) и припадало је Врањештици.

Матешеву својим изгледом подсећа на лијевак, а удолица са свих страна је окружена брдима (налази се на висини од 950 метара надморске висине) и претежно је обраста буковом шумом и четинарима. Над самим Матешевом уздиже се планина Комови са изванредним природним љепотама. Боље речено, Комови се једним делом ослањају на Матешеву. Матешеву је раскрсница три пута: Подгорица - Пећ - Колашин, некада најкраће везе Србије са морем.

Дјелови Матешева - Ацића До и Лазе Радевића носе назив по садашњим братствима који ту живе. Засеок Дрцка носи назив по ријеци Дрцкој. Заслужује помена притоцица Дрцке звана Пецка која овђе долази испод лијеворијечког дијела Комова. Зове се тако вјероватно по томе што тече из дубине планинских гора и на својим изворима има више пећина (пећска - отуда - Пецка, што је тумачења по Др. Ј. Вешовићу).

Матешеву припада и насеље Планиница изнад које се простире надалеко чувека Букова пољана. На Буковој пољани је 1877. Године Тодор Миљана Вукова Вешовић са својом војском до ногу потукао турску војску. О том боју пјевао је и краљ Никола Петровић:

"На Буковој пољани ће
Војводина луча сјати
Док с бојеви не прекину
И с јунаком јунак рати".

Миљан Зечевић
Заменик председника Удружења
Васојевића

Становници Матешева су: Ацићи, Милошевићи, Вешовићи, Зечевићи, Томовићи, Радевићи, Миликићи, Крушчићи, Цамовићи, Лекићи, Вујисићи и Пешићи.

Боравак на Комове

Мени је од детињства остала у најљепшој успомени припрема за издиг на Комове и живот на катуне (бачије). У најљепшем сјећању су ми сусрети са познаницима из ближе и даље околине на катуну Маргарига, на којем су, поред осталих (Гогића, Радуновића, Миликића и др.) издизали и напасали стоку мој отац, а кансије ја и наши сродници. На жалост, као и многе друге ствари, неки обичаји су се битно промјенили а други потпуно угасили, какав је случај и са издигом у планину. Многи обичаји се скоро напречац гасе, а нови се скоро никако или веома споро јављају. Можда је ово заблуда, а заблуда кажу није резервисана за сељака. Заблуда зна да буде привилегија и других.

Но, кад смо код издига на планину, желео би да укажем и на живот и обичаје по катунима. Прије свега ваља знати да је сваки крај Лијеве Ријеке имао свој катун и по распореду свако је издизао и напасао стоку са свог катуна. Тако су, поред осталих били катуни звани: Кајчина, Рупа, Мрченов До, Веља Рупа, Слана Рупа, Катунште и др.

Катун на ком су издизали Зечевићи (и не само они) звао се Маргарита. Лично мислим, а то мишљење дијеле и остали, да је то један од најљепших катуна на целим Комовима. Име је, предање каже, добио по дјевојци Маргити, једној од чобаница на катуну Причеље, удаљеном сат хода од овог катуна. Прича каже да су се чобали зарочили (опкладили) да ће добро да награде онога ко би смијо да оде до извора у Васојевићки катун и као бјелег да је тамо стигао ноћу забоду нож у земљу. Јавила се чобаница Маргита и упутила се ноћу сама према извору, стила до њега и сагла се да набоду нож у земљу. Случај је, међутим, хтијо да при том ножем закачи и део одјеће и кад је хтјела да се исправи ноже је задржао дио за земљу. Несрећна дјевојка није схватила о чему се ради, мислећи да ју је неко ухватио у најмери да је убије, па тако од страха умре, а само мјесто по њој доби име. Иначе, извор је познат по квалитету воде због чега ју је народ и опјевао. Пјесма каже:

"Маргарито, бистра водо,
Ђевојачка разонодо.
Гледала сам Маргариту,
Љворечку дивну киту.

"Дивно ли је усред љета
Комовима да се шета.
И љубити цуру младу,
Међ цвијеће, на ливаду.

Измеђ воде Маргарите,
Мала моја, оставих те,
Оставих те, луче бјело,
И ја одох на сијело".

Приликом издига има неки обичаји којих се сви приджавају, па тако сви који издижу из истог села то чине заједно (једновремено). Лице које прво стиже на катун пали ватру у свој и остале станове, разумије се ако успије то да учини прије него остали стигну. Уређује станове, поставља све на своје мсто и уноси у стан дрва за огрев, односно за кување.

Обичај је да се сваке суботе накупе наред катуна, у центру, наложе на слободном простору ватру и ту воде разговоре о свему и свачему. Ове разговоре најчешће воде жене - планинке јер оне чине већину становника катуна. Слуша се најстарија и најдуховитија, а прича се о свему и свачему (о љубави, о ратовима како је обилажен положај, ношена храна, о пословима на селу и др.). А и пјевало се:

"Жалим ти се, горо мила,
С драгим сам се посвадила.
Ал, се надам, боре вिति,
Да ћемо се помирити.
Помири се, мој драгане,
Због љувави наше тајне.

Вита јело, бил се клела,
Да сам драгог ја вољела!
Ја вољела и превише
Љубав нашу спраше кише".

Како је већ речено, издиг се полази истог дана и тај обичај се беспоговорно поштује.

Миљан Зечевић

СЕЋАЊЕ

Светозар Стијовић (1939-2000)

Светозар Стијовић рођен је 22. фебруара 1939. у Љумбарди код Дечана. У родном месту и суседном селу Рзнићу учио је основну школу, а гимназију у Пећи и Суботици. Филозофски факултет (група за руски језик и књижевност) завршио је у Н. Саду 1970, магистрирао је на Филолошком факултету у Београду 1975. (Језик «Историје о Црној Гори» Василија Петровића), где је и докторирао 1991 (Руски и црквенословенски елементи у језику Његошевих песничких дела). Радио је у Суботици (најпре као физички радник, а затим као службеник), Н. Саду и Београду (у Институту за српскохрватски језик, и у Српској академији наука и уметности на пројекту ономастичких истраживања). Био је члан четири одбора САНУ (Одбора за ономастику, Старословенског одбора, Вардарског одбора и Међудодељенског одбора за проучавање Косова и Метохије) и члан Матице српске.

ПРЕУЗЕТО ИЗ ПОЛИТИКЕ

Сећање: Светозар Стијовић (1939 - 2000)

Трајни научни траг

Стијовићево дело чини око 200 библиографских јединица, а међу њима трајну вредност имаће оне које су у кругу његових основних интересовања – српска ономастика и Његошев језик

Током последње три године српска ономастика, а са њом и српска лингвистичка наука уопште, остала је без тројице својих најагилнијих представника: после Митра Пешикана и Павла Ивића, прерано нас је напустио и њихов најближи сарадник Светозар Стијовић, научни саветник САНУ и редовни професор Филолошког факултета у Приштини и Филозофског факултета у Нишу.

Светозар Стијовић рођен је 1939. године у Љумбарди код Дечана, основну школу завршио је у родном селу и суседном Рзнићу учио је основну школу, гимназију у Пећи и Суботици, Филозофски факултет у Новом Саду (на групи за руски језик и књижевност). На Филолошком факултету у Београду завршио је постдипломске студије (магистарски рад био му је Језик «Историје о Црној Гори» Василија Петровића, 1975), а тамо је стекао и докторат филолошких наука одбранивши тезу «Руски и црквенословенски елементи у језику Његошевих песничких дела», 1991). Стијовићеви радни почети везани су за Суботицу, неколико година провео је у Новом Саду као средњошколски професор, а његов научни успон почиње после преласка у Београд, најпре у Институту за српскохрватски језик (1977-1983), а потом у Српској академији наука и уметности, где је на месту научног секретара Одбора за ономастику остао до свога последњег дана.

Стијовић је био члан четири Академијина научна одбора (Одбора за ономастику, Старословенског одбора, Вардарског одбора и Међудодељенског одбора за проучавање Косова и Метохије), дугогодишњи члан Матице српске у Новом Саду и члан уређивачког одбора у више угледних, сталних и периодичних, научних публикација: «Ономатолошких прилога» (САНУ), «Суботичких лингвистичких скупова», «Дана српског духовног преображења» (Деспотовац), «Вукове задужбине» и «Српског наслеђа» (Београд), те главни и одговорни уредник завичајног листа «Глас Васојевића».

ОНОМАТОЛОШКИ ПРИЛОЗИ

Стијовићево научно дело затворило се на око 200 библиографских јединица, а међу њима трајну вредност имаће оне које се крећу у кругу двају његових основних интересовања: у српској ономастици и у Његошевом језику. Када је реч о првом од тих кругова, одмах треба рећи да су двоструко незаобилазне две Стијовићеве стручно-научне и организационе заслуге. У оквиру делатности Одбора за ономастику САНУ, наине он је сабрао грађу из Метохијског Подгора и објавио је у «Ономатолошким прилозима 1-3», на око 400 страна, али је много више од тога учинио окупљајући сараднике и усмеравајући ономастичка истраживања других косовско-метохијских средина, тако да можемо рећи да је, захваљујући његовом људском и организационом напору, као и Павлу Ивићу који је пројектом руководио и истраживања усмеравао, сабрана ономастичка грађа из свих српских насеља на Косову и Метохији и да картотека Одбора за ономастику сада садржи око 650.000 картица.

Та грађа, чији је део досад објављен у 14 томова «Ономатолошких прилога» а неколико следећих припремљено је за штампу (и све то уз сталну бригу и најнепосредније Стијовићево учешће у њиховом уобличавању), данас представља најпоузданије сведочанство српске прошлости косовско-метохијског простора и потврду неспорних историјских увида и то да се арбанашки ономастички трагови тамо почињу сретати тек од средине 14. века, и то тек на крајњем западу, и да је данашња етничка слика Косова и Метохије настала у последњих неколико векова као резултат необузданог шиптарског терора.

О ЊЕГОШЕВОМ ЈЕЗИКУ

Други круг Стијовићевих научних интересовања тиче се, рекосмо, истраживања Његошевог језика и у њему највише место припада његовој књизи «Славенизми у Његошевим песничким делима» (Сремски Карловци – Нови Сад, 1992.). За њу је Стијовић 1993. године добио Годишњу награду Радио-Телевизије Србије, а њене је вредности најлепше оценио Павле Ивић: својим истраживањима Његошевог језика Стијовић је «отворио нова широка пространства. Иницирао је једну епоху у истраживању прошлости српског језика као оруђа националне културе. Међу корисним и позитивним научним радовима јасно се уочавају две врсте: они добри, који доносе нове прилоге идући познатим и утрвеним стазама, и они још бољи, који чине полазиште нових стаза. Стијовићева књига је од оних других».

Нелаке животне околности утицале су на то да се Светозар Стијовић у српску лингвистичку науку укључи можда мало касно и из ње оде безнадежно прерано, али му је и једно и друго било довољно да у њој обезбеди и трајан траг и незаобилазне заслуге. И то не само за српску лингвистику, неко и за српску културу у целини.

Манастир Дечани

Драгиша Н. Боричић (1887-1944):
Анегдоте

Испод Комова

ДВА ЗАРИЈЕ И ВОЈВОДА МИЉАН ВУКОВИЋ

Отишли на Цетиње Зарија Протић и Зарија Бакић, да се суде с војводом Миљаном око нечега.

Миљан се не децио ту, па књаз рече да се причека док дође војвода, па да суди. Причекаше.

Једно послје подне, када су оба Зарије, и Црногорци, били око књаза, пред дворцем, стиже војвода Миљан на коњу.

Кад дође близу господара, заста, да види: хоће ли му когод прихватити коња. А кад виђоше два Зарије, да чувеног војводу не срете нико од Црногораца, оба пођу војводи у сусрет, прихвате му коња: питају се с њиме, као да нијесу завађени.

- Шта учинисте оно? пита књаз.
- Сретоско свога војводу.
- Па ви сте дошли да се судите с њиме?
- Ко је крив, он ће платити, а ко је човјек, треба му част указати као човјеку, рекоше оба Зарије.

МИЧИ МИ СЕ С ОЧИЈУ

Пуле Милетин Зечевић пође у Лијеву Ријеку, да за брата, којег бјеше убио један Вуковић, убије, никога мање, но главом Тодора Вуковића, сина војводе Миљана Вуковића.

Тодор био лијепа и прелијепа младина, какву је ријетко кад задојила Васојевка.

Пуле дође код куће Тодорове, завуче се у један шумарак, потпраши пушку, спем је да окине на Тодора, којег Пуле није познавао али бјеше чуо за Тодоров стас и љепоту, и по томе ће познати Тодора, и убити.

Тодор изиђе из куће, а Зечевић зачуди се љепоти и младости Тодоровој. Мјесто да окине пушку на Тодора, Пуле узме шаку покрупне земље, и акну је на Тодора, те га ситне грумуљице попрскаше по одијелу. Тодор се зачуди, па погледа откуда долеће прегршт земље, а Пуле изиђе из грма, и рече:

- «Мичи ми се с очију! Убили су ми твоји брата, игра ми крв пред очима? Мичи ми се с очију».

То рече Пуле, па пушку на раме, и пође право својој кући. Кад дође код својекуће, скупе се рођаци, и обасуше Пула питањима «Уби ли га?» - «Како га уби?»

Он одговори:

- Не убих.
- Зашто?!!!
- Кад виђех онакву људску љепоту у Тодора, не могах му узети живот.

Било би ми га жао цијелога вијека, па је боље да носим једну жалост, братску, но двије: жалост за братом, и жалост за Тодором.

ВОЈВОДА МИЉАН ВУКОВИЋ И ШУЈО ШЋЕПАНОВ-ДРАГОВИЋ

Пошао војвода Миљан Вуковић да с Љеворечанима донесе мртвога брата, којег му бјеху убили Турци, далеко од куће. Нешто даљина, нешто неопходни путеи, тек не донесоме погибаоца кући неће за два дана, и двије ноћи.

Жена војводина, а сестра Шујова, сретала и пратила оне што долазе да здраве главу, и уморила се, и преморила, па, - на њену несрећу - баш оне ноћи кад су хтјели да донесу потибаоца, она уђе у собицу да успава ћесту, и заспа, - онако уморна.

Зато што је не нађе на ногама, уплаши се војвода пријекора, па отјера жену из дома, али јој не одсече скут хаљине, као што бјеше обичај, кад се жена отјера из куће. Није то хтио да учини, за ајтар Шјов, бираног васојевићског јунака.

Нашло се злијех људи, па почели прекоријевати Шуја: што му војвода отјера сестру. Тако данас, тако сјутра.

Шују се то дозли, па пушку на раме, та право у Лијеву Ријеку, да увије војводу Миљана. Спази га војвода, једног јутра, у засједи и рече:

- Не узми ми живот, рад једне жене, Шујо!

Шујо уста из бусије, приђе војводи и цјеливаше се.

Послије неколико дана, пођу обојица у Васојевиће. Нађу мноштво Васојевићана једном скупу. Кад их виђеше заједно, један Васојевић изненађено викну:

- Зар га не уби за сестру, Шујо?!!
- Да Васојевићи имају још једнога оваквога човјека, ја бих га убио. Али пошто немају, нијесам нтио да укинем главу Васојевића, рече Шујо Шћепанов Драговић.

НЕ ЗНАМ, БОГА МИ!

То је било за вријеме аустријске окупације. Једно васојевићско чобанче од дванаест година чувало овце на једном пропланку недалеко од села. Око пропланка густа шума, а у њој једна пећина. Дијете није знало да су у тој печини црногорске комите.

Случајно се залети вук из шуме, да уграби једну овцу, а четнички стражар опали пушку на вука и вук побјегне.

Комите су знале да ће доћи патрола, и зато оду шумом. При поласку стражар довикну маломе:

«Не бој се, соколе!»

Послије мало времена дође аустријска патрола на пропланак, нађе чобанче код оваца и запита га:

- Ко је пуцао?

- Не знам, Бога ми!

Знаћеш мали, Бога ми, рече један Аустријанац, па поче да удара малишана шаком по образу. Дијете је плакало, и непрестано понављало:

- Не знам, Бога ми! не знам, Бога ми!
- Знате шта, - рече опет овај Аустријанац, да га поведемо на ону стијену горе, и да га бацимо сврха ње, нек се разбије доље на комаде.

Узму дијете собом, поведу га на стијену, ухвати га водник шаком за врат испод потиљка, наднесе на провалију, па ће:

- Ко је пуцао?

- Не знам, Бога ми!

Кад не моглоше ништа сазнати од чобанчета, рече вођа патроле:

- Водимо га доље на ледину, да га закољемо и нахранимо овога пса што иде с нама.

Сиђу на ледину, оборе малишана на траву, један из патроле узме нож у руку, затури главу ђетету, да га закоље, и рече му:

- Ко је пуцао, кажи, да те не кољемо.

- Не знам, Бога ми!

- Знате шта, - рече један, да га водимо у стражару, да га тајно закољемо, па да му одеремо кожу с главе, и да продамо некоме за гусле.

- Море пусти то псето, - каже водник. - То је ђаволом задојено. И кожу да му одреш с главе, и да је ставиш на гусле, и гусле ће послје опет гуђети:

- Не знам, Бога ми! не знам, Бога ми!

Добро истуку дечака и оду у село.

(Избор: Добрашин Јелић)

ДОБРАШИН ЈЕЛИЋ: ЗАПИСИ (необјављени)

ЦРНА ГОРА

За гору моју, за планину моју, за ријеку моју, и за мој камен, за корак и облаке, везан сам рођењем, дјетињством и дјечаштвом, животом.

Затим сам све то заминуо преко рамена и кренуо у свијет. И носим, не испуштам, мој завичај. Моју Црну Гору. Горовиту и камениту. Разметљиву и лакому. Додворачку и пузавичку. Слободарску и издајничку. Злураду и добронамјерну. Земљу црних крпа и реских лелека. Хајдучку и кукавичку. Јатачку. Тужну и сиромашну. Дивљу и опорну. Питомог срца. Вјечитих одлазака. Задивљујућих здања и никаквих путева. Светих гробова и паских погибија. Чојства и јунаштва. Убоја и мелема. Пјесме момачке и туге дјевојачке. Снаге ккосачке и дрвосјечачке. Мајки и сестара. Најупорнијих удовица, стоголаву громаду тијесних груди, коју, понекад, прекрије облак, али зна и сунце да гране кад је свуг окол мрак, који увијек, памтећи је по најбољем, видим као какав светионик било гдје да се нађем.

Црна Гора, земља моја и, ако хоћеш, твоја.

СИТНА ЛУКА

Нити је ситна, нити је лука, иако јој је од те двије ријечи име од давнина састављено. Неко га је смислио, а нико се није усудио да га мијења, па ни у временима која су промјене назива узимале као најважнију ствар. А њој свеједно. Она зна шта је и ко је. Кога занима нека је уходи. Нека слуша њене буке и, нарочито, тишине. А она има своју причу и кад тутњи и кад се чини да је заћутала. само што је некад прича знаком, а некад кораком.

Фласне се као по једна вода. Утиша се као цвијет.

Поточић. Поток. Рјечица. Ријека. Љепота и крвник. Вода која жмари, и бујица која ваља дрвље и камење. Како она хоће. Како јој се ћефне.

У прољеће, кад све надре из земље, кад свачему досади тама и кад крене за свјетлошћу, бљесне и она. Свитне. Јаукне. Загрми. Удари снагом, коју као да је сву годину скупљала у подземним установама, у изданима. Ркне. Раздере земљу, кроз коју се пробијала, збаци мостиће и размакне обале. И ништа око ње не остане што јој није по вољи.

Тако кресне, као кад метне свијеча у мрклој ноћи, располови тишину, као што муња расијече ноћ, покаже се у свој својој дивљини-величини, па је, опет, нема ни у плеће.